

מה בין אדר לאדר?

A Tale of Two Months

(1) אסתר ט, כ-כט

(כ) ויכתב מרדכי את-הדברים האלה וישלח ספרים אל-כל-היהודים אשר בכל-מדינות המלך אחשוורוש הקרובים והרחוקים: (כא) לקים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום-חמשה עשר בו בכל-שנה ושנה: (כב) כימים אשר-נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מגזון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים: (כג) וקבל היהודים את אשר-החלו לעשות ואת אשר-כתב מרדכי אליהם: (כד) כי המן בן-המדתא האגגי צרר כל-היהודים חשב על-היהודים לאבדם והפיל פור הוא הגדל להמם ולאבדם: (כה) ובבאה לפני המלך אמר עס-הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר-חשב על-היהודים על-דאשו ותלו אתו ואת-בניו על-העץ: (כו) על-כן קראו לימים האלה פורים על-שם הפור על-כן על-כל-דברי האגרת הזאת ומה-דאו על-ככה ומה הגיע אליהם: (כז) קימו וקבלו וקבלו היהודים עליהם ועל-זרעם ועל כל-הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה בכתבם וכזמנם בכל-שנה ושנה: (כח) והימים האלה נזכרים ונעשים בכל-דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא-יסוף מזרעם: (כט) ותכתב אסתר המלכה בת-אביחיל ומרדכי היהודי את-כל-תקף לקים את אגרת הפורים הזאת השנית:

(2) משנה כתב יד קאופמן מגילה א:ד

קראו את המגילה באדר הראשון, ונתעברה השנה, קורים אותה באדר השני. אין בין אדר הראשון לאדר השני, אלא קריאת מגילה ומתנות לאביונים.

(3) תוספתא מגילה א:ו

קראו את המגלה באדר הראשון, ונתעברה שנה, צריכין לקרותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות באדר השני אין נוהגות באדר הראשון, ר' לעזר בי ר' יוסה או' משם ר' זכריה בן הקצב אין צריכין לקרותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות באדר השני נוהגות באדר הראשון, רבן שמעון בן גמליאל או' משם ר' יוסה צריכין לקרותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות באדר השני, אין נוהגות באדר הראשון, חוץ מספד ותענית שנוהגין בזה ובזה.

(4) משנה כתב יד קאופמן מגילה ג:ה-ו

ה. ראש חודש שלאדר שחל להיות בשבת, קוראים בפרשת שקלים.
חל להיות בתוך שבת, מקדימים לשעבר, ומפסיקים לשבת אחרת.
ו. בשנייה, זכור, בשלישית, פדה אדומה, ברביעית, החדש הזה לכם, בחמישית, חוזרים לסדרן.

(5) תלמוד ירושלמי מגילה א:ה

מתניתה בשעיברו ואחר כך קראו אותה. אבל אם קראו אותה ואחר כך עיברו לא בדא. מתניתה לא אמרה כן אלא קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי. כתוב לקיים את אגרת הפורים הזאת. מה תלמוד לומר השניית. אלא מיכן שאם קראו אותה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני.

רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק. מה עשו מדרכי ואסתר. כתבו אגרת ושלחו לרבנותינו. שכן אמרו להם. מקבלין אתם עליכם שני ימים הלילו בכל שנה. אמרו להן. לא דינו הצרות הבאות עלינו אלא שאתם רוצין להוסיף עלינו עוד צרתו שלהמן. חזרו וכתבו להן אגרת שנייה. הדא היא דכתיב לקיים את אגרת [הפורים] הזאת השנית. מה היה כתוב בה. אמרו להן. אם מדבר זה אתם מתייראים הרי היא כתובה ומעלה בארכיים. הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן. שמונים וחמשה זקנים ומהם שלשים וכמה נביאים היו מצטערין על הדבר הזה. אמרו. כתוב אלה המצות אשר צוה יי את משה. אילו המצות שנצטוונו מפי משה. כך אמר. לנו משה. אין נביא אחר עתיד לחדש לכם דבר מעתה. ומדרכי ואסתר מבקשים לחדש לנו דבר. לא זזו משם נושאים ונותנים [בדבר] עד שהאיר הקדוש ברוך הוא את עיניהם ומצאו אותה כתובה בתורה ובנביאים ובכתובים. הדא היא דכתיב ויאמר יי אל משה כתוב זאת זכרון בפספ. זאת תורה. כמה דתימר וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. [זכרון] אילו הנביאים. וכתב ספר זכרון לפניו ליראי יי וגו'. בפספ. אילו הכתובים. ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה ונקתב בפספ.

רב ורבי חנינה ורבי יונתן ובר קפרא ורבי יהושע בן לוי אמרו. המגילה הזאת נאמרה למשה בסיני. אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה. רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. רבי יוחנן אמר. הנביאים והכתובים עתידין ליבטל. וחמשת סיפרי תורה אינן עתידין ליבטל. מה טעמא. קול גדול ולא יסף. רבי שמעון בן לקיש אמר. אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל. נאמר כאן קול גדול ולא יסף. ונאמר להלן ויחם לא יסוף מזעם. הלכות. הליכות עולם לו. רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש. צפה הקדוש ברוך הוא שהמן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל. אמר. מוטב שיקדים כספו שלבניי לכספו שלאותו הרשע. לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים.

- (1) רבי אבהו בשם רבי לעזר. בכל שנה ושנה. הקיש שנה שהיא מעוברת לשנה שאינה מעוברת. מה שנה שאינה מעוברת אדר סמוך לניסן. אף שנה שהיא מעוברת אדר סמוך לניסן.
- (2) אמר רבי חלבו. כדי לסמוך גאולה לגאולה.

- (3) רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה. אותה השנה היתה מעוברת. מה טעם. מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חודש אדר.

אדר הראשון תוספת. אדר השני תוספת. מה ביניהן. רבי שמואל בר רב יצחק אמר. שני כבשי עצרת ביניהן. נולד בחמשה עשר באדר בשנה שאינה מעוברת ונכנס לשנה שהיא מעוברת. אין תימר. אדר הראשון תוספת. שנה ארוכה היא. אין תימר. אדר השני תוספת. אין לו אלא עד חמשה עשר באדר הראשון. אמר רבי אייכו בר נגרי. מתניתה אמרה כן. אדר הראשון תוספת. דתנינן תמן. הן העידו שמעברין את השנה כל אדר. שהיו אומרים. עד הפורים. הן העידו שמעברין את השנה על תניי. הדא אמרה. אדר הראשון תוספת. אין תימר. אדר השני תוספת. לא קיים על שתא ומעבר לה. מר עוקבא אשכח תרין איגרי. בחדא כתיב. ושפר באפיי ובאפי חבריי מוספה על שתא תלתין יומין. ובחדא כתיב. ושפר באפיי ובאפי חבריי מוספה על שתא ירח יומין. מאן דאמר תלתין יומין. אדר הראשון תוספת. ומאן דאמר. ירח יומין. אדר השני תוספת. אין מן הדא לית שמע מינה כלום. דאמר רבי יעקב בר אחא ורבי יודן גזורי רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי. לעולם שני חדשים מעוברין. עיבר את הראשון ולא עיבר את השני מה שעשה עשוי. לעולם אדר סמוך לניסן חסר.

תני. רבן שמעון בן גמליאל אומר. מצות הנוהגות באדר השני אינן נוהגות באדר הראשון חוץ מן הספד ומן התענית שהן שוין בזה ובזה. רבי בא בר ירמיה בשם רב רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי. הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. רבי חונה רבה דציפורין אמר. הנהיג רבי חנינה דציפורין כהדא דרבן שמעון בן גמליאל. לא אמר אלא הנהיג. הא להלכה לא. אבל לענין שטרות כותבין. אדר הראשון ואדר השני. אלא שכותבין אדר השני תינין. רבי יהודה אומר. אדר השני כותב תי"ו ודיו.

תמן תנינן. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי. אף שימוע שקלים וכלאים יש ביניהן. רבי חלבו ורב חונה רב בשם רבי חייה רבה. הכל יוצאין בארבעה עשר שהוא זמן קריאתה. אמר רבי יוסה. וזאת. כלום אמרו. משמעין על השקלים. לא כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן. אם אומר את. באדר הראשון. עד כדון אית בשתא שיתין יומין. כלום אמרו יוצאין אף על הכלאים לא כדי שיהיו הצמחין ניכרין. אם אומר את באדר הראשון. עד כדון אינן דקיקין.

(6) מגילה ו ע"ב - ז ע"א

הא לענין סדר פרשיות זה וזה שוין.
מני מתני' לא תנא קמא ולא ר' אליעזר ברבי יוסי ולא רשב"ג דתניא קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון חוץ ממקרא מגילה.

ר"א ברבי יוסי אומר אין קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון. רשב"ג אומר משום רבי יוסי אף קורין אותה באדר השני שכל מצות שנוהגות בשני אין נוהגות בראשון ושוין בהספד ובתענית שאסורין בזה ובה.

ר"ש בן גמליאל היינו תנא קמא אמר רב פפא סדר פרשיות איכא בינייהו דתנא קמא סבר לכתחילה בשני ואי עבוד בראשון עבוד בר ממקרא מגילה דאף על גב דקרו בראשון קרו בשני. ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר אפילו מקרא מגילה לכתחילה בראשון ורבן שמעון בן גמליאל סבר אפילו סדר פרשיות אי קרו בראשון קרו בשני.
מני אי תנא קמא קשיא מתנות אי רבי אליעזר ברבי יוסי קשיא נמי מקרא מגילה אי רשב"ג קשיא סדר פרשיות.

לעולם ת"ק ותנא מקרא מגילה והוא הדין מתנות לאביונים דהא בהא תליא.
ואב"א לעולם רשב"ג היא ומתני' חסורי מיחסרא והכי קתני אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון ל"ד שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין ואילו סדר פרשיות לא מיירי.

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי.
אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו בכל שנה ושנה רבי אליעזר ברבי יוסי סבר בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבט אף כאן אדר הסמוך לשבט.

ורשב"ג סבר בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן אף כאן אדר הסמוך לניסן.

בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי מסתבר טעמא דאין מעבירין על המצות אלא רשב"ג מ"ט.

אמר רבי טבי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף.

רבי אלעזר אמר טעמא דר' שמעון ב"ג מהכא דכתיב לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית.

ואיצטריך למיכתב השנית ואיצטריך למיכתב בכל שנה ושנה

דאי מבכל שנה ושנה הוה אמינא כי קושין קא משמע לן השנית ואי אשמועינן השנית הוה אמינא בתחילה בראשון ובשני קמ"ל בכל שנה ושנה.

ורבי אליעזר בר' יוסי האי השנית מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרב שמואל בר יהודה דאמר רב שמואל בר יהודה בתחילה קבעה בשושן ולבסוף בכל העולם כולו.

(7) יומא כ"ט ע"א

א"ר אסי למה נמשלה אסתר לשחר לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים